

Útmutató a szakdolgozat módszertani részének készítéséhez

Magyar Nyelvészeti Tanszék

Összeállította: Sejtes Györgyi *Az anyanyelvtanítás módszertana kurzus* és Cs. Czachesz Erzsébet, Vidákovich Tibor, Zsolnai Anikó által kidolgozott általános elvek alapján

1. A módszertani fejezet tartalma

A módszertani fejezetnek kapcsolódnia kell a szakdolgozat témájához. A tanárjelölt feladata, hogy az adott témát elhelyezze a nevelés-oktatás folyamatában, ennek tükrében meghatározza a témához kapcsolódó tanítási-tanulási tevékenység célját, feladatait, eszközeit, módszereit, eljárásait.

2. A módszertani fejezet elkészítéséhez szükséges általános ismeretek, sztenderdek

A fejezetben a tanárjelöltnek dokumentálnia kell a gyakorlati képzéssel kapcsolatos ismereteit. Ahhoz, hogy be tudja mutatni tanári kompetenciái fejlődését, tudnia kell, hogy milyen követelményeknek kell egy tanárnak megfelelnie. A követelmények leírására használjuk a *sztenderdeket*, amelyek leírják mindazt az elméleti- és gyakorlati tudást, amellyel egy tanárnak rendelkeznie kell. A jelöltnek a módszertani fejezetben igazolnia kell, hogy képes a gyakorlati követelményeknek is eleget tenni.

Falus és Kimmel (2003, 61-62.o.) könyvéből álljon itt az Amerikai Egyesült Államokban az Új Államközi Tanári Értékelési és Támogatási Konzorcium (INTASC) által összeállított sztenderdlista:

1) *A tantárgy ismerete*

A tanár tisztában van az általa tanított tárgy(ak) alapvető fogalmaival, megismerési eszközeivel és struktúrájával, és képes olyan tanulási tapasztalatokat szervezni, amelyek a tanulók számára is értelmezhetőkké teszik a tárgy ezen aspektusait.

2) *Az emberi fejlődés és tanulásismeret*

A tanár tisztában van a gyerekek fejlődésének és tanulásának sajátosságaival, képes olyan tanulási lehetőséget teremteni, amelyek elősegítik a gyermekek intellektuális, szociális és személyes fejlődését.

3) *Az oktatás adaptálása az egyéni szükségletekhez*

A tanár tisztában van a tanulók eltérő tanulási képességeivel, megközelítésmódjával, s ezekhez igazodó oktatási helyzeteket teremt.

4) *Többféle oktatási stratégia alkalmazása*

A tanár az oktatási stratégiák széles körét ismeri és alkalmazza, amelyek előmozdítják a tanulók kritikus gondolkodásának, problémamegoldásának és tevékenységének fejlődését.

5) *Motivációs és tanulászervezési készségek*

A tanár tisztában van az egyéni és csoportos motiváció jelentőségével, és képes olyan tanulási környezet megteremtésére, amely kedvez a pozitív társas interakciónak, a tanulásban való aktív részvételnek és az önmotiválásnak.

6) *Kommunikációs készségek*

A tanár felhasználja a szóbeli, nonverbális és médiakommunikációs technikákat a tanulók aktív felfedezésének, együttműködésének és a támogató osztálytermi interakciónak az előmozdítására.

7) *Tervezési készségek*

A tanár a tanítást a tantárgy, a tanulók, a közösség és a tantervi célok ismeretére alapozva tervezi.

8) *A tanulás értékelése*

A tanár tisztában van a formális és nem formális értékelési stratégiákkal, és ezeket alkalmazza is a tanulók folyamatos intellektuális, szociális és fizikai fejlődésének előmozdítása érdekében.

9) *Szakmai elkötelezettség és felelősség*

A tanár olyan reflektív gyakorlati szakember, aki folytonosan értékeli saját döntéseinek és cselekvéseinek másokra (gyerekek, szülők, kollégák) gyakorolt hatását.

10) *Együttműködés*

A tanár igyekszik kapcsolatot teremteni kollégáival, a szülőkkel és a környező társadalom különféle képviselőivel annak érdekében, hogy a tanulók számára kedvező feltételeket teremtsen, és tanulásukat elősegítse.

(Cambell és mtsai, 2000, 4-6.)

3. Az anyanyelvi nevelés részterületei

A tanárjelölt feladata tehát az, hogy a szakdolgozat témájának tanítási lehetőségeit vázolja a módszertani fejezetben, kifejtse a szűkebb érdekek érdekében folytatott konkrét témához kapcsolódó gyakorlati munkát. A következő részterületek valamelyikét (a témához kapcsolódóan akár többet) kell részletesen kidolgozni.

- A nyelvtan tanítása (tudományos alapok)
- A nyelvtanítás stratégiái és módszerei
- Tanulásszervezés (munkaformák, szemléltetés)
- A modern nyelvészeti irányzatok hatása az iskolai nyelvtanításra
- A nyelvtani ismeretek tanítása (eljárások)
- A nyelvtani ismeretek alkalmazása: a gyakorlás módszerei
- Az ellenőrzés, értékelés lehetséges módjai
- A készségfejlesztés lehetőségei a nyelvtanórán (olvasás, szövegértés, szövegalkotás, stílusfejlesztés, nyelvhelyesség...)
- Szövegtípusok
- A nyelvtanóra négyes egysége: helyesírás, helyesejtés, grammatika, kommunikáció
- Az anyanyelvi nevelés tervezése (tematikus terv, tervezet, óravázlat, óralátogatási szempontok)
- Anyanyelvi nevelés a tanórán kívül (felzárkóztatás, tehetséggondozás...)

A részterületek felsorolása nem kizárólagos, csak ötleteket ad a fejezet felépítéséhez.

4. A módszertani fejezet formai sajátosságai

A módszertani fejezet alaki sajátosságai megegyeznek a szakdolgozat formai követelményeivel, kivéve a terjedelmet. A fejezet az összefoglalás előtt legyen. Terjedelme 8-10 oldal. A módszertani részt tagolni kell, legyen bevezetője, amelyben a tanárjelölt leírja alapvető céljait és a fejezet felépítését, záródjon összefoglalással. A szerkezet legyen világos és áttekinthető. A fejezethez felhasznált irodalom illeszkedjen a szakdolgozat irodalmába.

5. A módszertani fejezet elméletéhez kapcsolódó irodalom

- Adamikné Jászó Anna: Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. Trezor Kiadó, Budapest, 2001.
- Bánréti Zoltán-Papp Ágnes: Tanítás és tanulás I-II. Nodus Kiadó, Veszprém, 1990.
- Bicskei Dezsőné: A középiskolai anyanyelvi tantárgy-pedagógia vázlata, Szeged, 1987.
- Falus Iván: Didaktika: Elméleti alapok a tanítás tanulásához, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.
- Fisher, Robert: Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni? Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- Kerber Zoltán: A magyar nyelv és irodalom tantárgy problémái az ezredfordulón. In: *Új Pedagógiai Szemle LII*, 2002. 10/45.
- Nemzeti alaptanterv. Oktatási Minisztérium, www.om.hu, 2004.
- Vári Péter: Szintfelmérő feladatok az 5-6. és a 9-10. osztály számára. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2003.
- Veszprémi László: Didaktika áttekintő alap a felsőoktatás és a pedagógus – továbbképzés számára, APC Stúdió, Gyula, 2000.